

KS. WOJCIECH CICHOSZ*

TORUŃ

KONFERENCJA MIĘDZYNARODOWA „WIARA I KULTURA”.
KULTUROWA HERMENEUTYKA I REKONFIGURACJA
(FIDES, CULTURA ET ACTIO)

TORUŃ, 15–16 MAJA 2014 ROKU

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2014.069>

Wydział Teologiczny UMK może bez wątpienia poszczycić się utrwalaną już od kilku lat tradycją organizacji na wiosnę naukowej konferencji międzynarodowej, która w tym roku przybrała charakter obrad światowych, ponieważ były na niej obecne osoby nie tylko z Europy, ale i Ameryki Południowej. Po raz trzeci byliśmy świadkami niezwyklego wydarzenia naukowego, którego rangę i poziom zapewnił nie tylko komitet organizacyjny na czele z ks. dziekanem prof. Dariuszem Koteckim, ale i bezprecedensowy komitet naukowy, do którego weszli między innymi: prof. Juan Miguel Ferrer Grenesche z Watykanu (podsekretarz Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów), prof. Felix Maria Arocena (Pontificia Università Gregoriana w Rzymie), prof. Gerhard Drosser (Katholisch-Theologische Fakultät der Julius-Maximilians-Universität der Würzburga – Niemcy), prof. Jose Ramon Vilar (Pampeluna – Hiszpania)

---

* Ks. dr hab. Wojciech Cichosz jest kierownikiem Katedry Pedagogiki, Katolickiej Nauki Społecznej i Prawa Kanonicznego na Wydziale Teologicznym UMK w Toruniu.

oraz o. prof. Dariusz Mazurek OFMConv. (Instituto Superior de Estudios Teológico Juan XXIII w Limie – Peru).

Tegoroczna międzynarodowa konferencja „Wiara i kultura” była skierowana do teologów i filozofów, pedagogów i historyków, a także kulturoznawców i socjologów, jak również tych wszystkich, których przedmiotem zainteresowania są następujące zagadnienia: wiara, kultura i działanie (FIDES, CULTURA ET ACTIO). To swoista propozycja ukazania nie tylko aktualizacji orędzia zbawczego w różnych wymiarach, ale również hermeneutyki kultury, konfiguracji kulturowej oraz etosu chrześcijanina wyrażonego poprzez dzieła potwierdzające obecność Boga w świecie. Temu celowi podporządkowane zostały tematy wykładów i komunikatów zorganizowanej konferencji. Przewidziano miejsce dla licznych wystąpień podejmujących problematykę zawartą w temacie zjazdu, nie wyłączając przy tym np. liturgii hiszpańsko-mozarabskiej czy też doświadczenia inkulturacji i synkretyzmu w Andach peruwiańskich. Takie założenia konferencji sprawiły, że mieliśmy do czynienia z ciekawym punktem wyjścia do szerokiej i pogłębionej refleksji nad relacją wiary i kultury, która w szczególny sposób ujawnia się w działaniu: FIDES, CULTURA ET ACTIO. W tym też celu przewidziano nie tylko spotkania ogólne, ale i pracę w sekcjach oraz grupach tematycznych. Nie zapomniano również o potrzebie prowadzenia w czasie konferencji merytorycznej dyskusji. Uwzględniając wystąpienia gości zagranicznych, organizator zapewnił tłumaczenie wykładów obcojęzycznych. Trzeba też odnotować, że obradom towarzyszyła bardzo ciekawa wystawa artystyczna „Ars – principia” dedykowana św. Janowi Pawłowi II. Jej przygotowaniem, koordynacją i prezentacją zajęła się prof. Mirosława Rochecka z Wydziału Sztuk Pięknych UMK.

Po uroczystej mszy św. w kaplicy Wyższego Seminarium Duchownego i rejestracji uczestników nastąpiło otwarcie konferencji przez dziekana Wydziału Teologicznego, ks. prof. Dariusza Koteckiego. Stosownego wprowadzenia dokonał ks. Daniel Brzeziński (UMK) w referacie: *Wiara i jej celebrowanie w kulturze. Systematyzacja pojęć*. Następnie prowadzący obrady ks. Wojciech Cichosz przekazał głos prelegentom reprezentującym ważne ośrodki naukowe w Europie. Jako pierwszy wystąpił Manuel Lazaro Pulido z Portugalii (Universidade Católica Portuguesa) ukazujący filozofię kultury jako kategorię przekraczającą współcześnie nasilający się postsekularyzm (*La filosofía de la cultura, más allá del postsecularidad*). Wyzwaniach jakie stają przed chrześcijaństwem w ponowoczesnym spo-

łączeństwie ukazał kolejny zaproszony gość – wybitny niemiecki socjolog Gerhard Droesser (*Herausforderungen des Christentums in der säkularen Gesellschaft*).

Tegoroczna konferencja uwzględniła również elementy kultury i liturgii mozarabskiej, dlatego też w kolejnym wystąpieniu ks. Juan Miguel Ferrer Grenesche podjął temat wpływu kultury wizygockiej na kształtowanie się liturgii hiszpańsko-mozarabskiej (*Las influencias de la cultura “visigótica” en lo que hoy es la Liturgia Hispano-Mozárabe*). Po przerwie słuchacze pozostali jeszcze przez moment w klimacie tejże kultury, kiedy to ks. Felix Maria Arocena przeprowadził bardzo interesujące studium Mszału Mozarabskiego kard. Cisneros z 1500 roku (*Alexander Lesley SI: un estudio autorizado del Misal Mozarabe de Cisneros*). Kolejne wystąpienie było swoistym przejściem z kultury hiszpańskiej do kultury andyjskiej, kiedy to franciszkanin o. Dariusz Robert Mazurek wskazywał różne konteksty wiary i kultury, w których musi się odnaleźć misjonarz w południowych Andach peruwiańskich (*Misionero ante la fe y la cultura en el sur-andino del Perú*). Dużym zainteresowaniem cieszył się wykład prof. Mariana Grabowskiego (UMK), który mówiąc o *Wierze w świecie niewiary*, postulował, by w procesie ewangelizacji nieustannie pamiętać również o potrzebie opuszczenia i odejścia – do biblijnego „strząśnięcia prochu z nóg” włącznie.

Entuzjastycznie zostało przyjęte wystąpienie Adama Regiewicza z Akademii Jana Długosza, który bardzo żywo i przekonująco mówił o *Kontrkulturze jako przestrzeni dyskursu religijnego i przekazu wiary*. Następnie ks. Wojciech Cichosz wprowadził uczestników w sesję popołudniową, która obejmowała trzy grupy tematyczne: humanizm wiary, dzieje wiary, wiara w sztuce. W pierwszej sekcji tematycznej, którą moderował ks. Wojciech Cichosz oraz dr Krzysztof Pilarz, wygłoszono następujące referaty: ks. Wojciech Cichosz (UMK), *Od natury do kultury*; ks. Wiesław Łużyński (UMK), *Wiara i polityka: problematyczna czy twórcza relacja?*; Arleta Chojniak (UAM), *Duchowość jednostki a komunikacja międzykulturowa*; Magdalena Parzyszek (KUL), *Paradoksy współczesnej kultury widziane okiem pedagoga*; Krzysztof Pilarz (UMK), *Współczesne pytania o wiarę i kulturę. Kontekst pedagogiczny*; ks. Tomasz Huzarek (UMK), *Dziedzictwo cnoty oraz teoria uczestnictwa w kontekście obyczajowego przyspieszenia*; Hubert Wiśniewski (KUL), *Wiara w siebie i absolutyzacja podmiotu*; Magdalena Debita (UWr), *Bioetyka – współczesne wyzwania a nauka społeczna Kościoła katolickiego*; Aleksander Sztramski (UMK), *Seksualność człowieka w kulturze*

– *miejsce epifanii Boga czy...?*; ks. Marcin Głowiński (KUL), *Wspólnoty religijne miejscem integralnego rozwoju osoby*; Ewelina Mączka (UWM), *Matka Boska w afrochrześcijańskim kulcie vodou*; Olaf Szczypiński (UWM), *Europa katedr – znaczenie wiary chrześcijańskiej dla kultury Europy*.

W sesji dotyczącej dziejów wiary, kierowanej przez ks. Janusza Szulista oraz ks. Krzysztofa Krzemińskiego, zaprezentowano następujące tematy: ks. Janusz Szulist (UMK), *Hermeneutyka kontynuacji a hermeneutyka negacji*; ks. Krzysztof Krzemiński (UMK), *Kultura a zbawienie człowieka*; Piotr Majcher (UP Kraków), *Rola Franciszka Kardynała Koeniga oraz Fundacji Pro Oriente w dialogu ekumenicznym*; Anna Bednarczyk (KUL), *Kryzys wartości*; Tomasz Czura (UWM), *Teologia historii wobec zagrożeń kultury współczesnej*; ks. Grzegorz Szamocki (UG), *Kultura a relacja z Bogiem w Starym Testamencie*; Wojciech Bednarczyk (UMK), *W drodze do pełni. Kulturowe implikacje antropologii Akwinaty*; Karolina Olszewska (UMK), *„Illumina oculos meos”. Psalm 13 [12] w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*; Magdalena Lisecka (UMK), *Jan Duns Szkot i nauka*; Katarzyna Janus (AJD), *„Ave, Spiritus Sancte nobile sacrarium...”*. *Duch Święty w kontekście średniowiecznej pobożności maryjnej polskiego średniowiecza*; Robert Zawadzki (AJD), *Teologia i renesans. Wawrzyńca Korwina (1465–1527) ze Środy Śląskiej rozważania o Bogu*; Beata Łukarska (AJD), *Praktyczne wskazania dla życia osobistego i społecznego w wybranych tekstach piśmiennictwa religijnego XVII i poł. XVIII wieku*; Marcin Musiał (UWr), *Muzealny zabytek czy nośnik nieczytelnej idei – miejsce barokowego wyposażenia świątyń franciszkanów reformatów na Śląsku we współczesnej kulturze i duchowości*.

Obok humanizmu i historii wiary w ramach obrad znalazło się też – co oczywiste – odniesienie do sztuki. Ks. Piotr Roszak oraz Agnieszka Laddach w ramach trzeciej sesji – wiara a sztuka – udzielali głosu następującym prelegentom: ks. Piotr Roszak (UMK, Universidad de Navarra en Pamplona), *Mozarabowie: chrześcijanie wśród kultury islamskiej*; Renata Rogozińska (UA Poznań), *Od wizji do wizerunku. Sztuka jako wyraz mistycznego ogołocenia i wejścia w „inny świat”*; Elżbieta Wasyłyk (AS Szczecin), *Symptomy personalizacji sztuki*; ks. Stanisław Adamiak (Papieski Uniwersytet Gregoriański w Rzymie), *Tematyka religijna we współczesnej polskiej literaturze fantastycznej*; Agnieszka Laddach (UMK), *Chrześcijanin – artysta życia*; Wojciech Stępień (AM Katowice), *W poszukiwaniu utraconej melodii – współczesny renesans muzyki średniowiecza*; Alicja Maliszewska (UW), *Poszukiwanie drogi do Boga w Sieci – Internet w dziele Ewangelizacji*; Maciej Bołkowiec (UMK, UKSW), *„Ewangelia w swej istocie jest kulturą”*.

Drogi i bezdroża inkulturacji w ujęciu J. Ratzingera / Benedykta XVI; Igor Kuranda (UJ), Hermeneutyka ducha i litery a problem działania w prelekcjach paryskich Adama Mickiewicza; Joanna Maryniak (UW), Sztuka dramatyczna jako miejsce syntezy sprzecznych żywiołów religii i teatru; Piotr Zubowski (UWr), „Prawiła dla ustroju cerkownych zdani w Priwislinskim Kraje” z 1875 roku – ich wpływ na fundacje cerkwi prawosławnych w Kraju Nadwiślańskim i likwidacje w odrodzonej Rzeczypospolitej.

Po zakończonych w poszczególnych grupach tematycznych obradach uczestnicy wzięli udział w recitalu fortepianowym Ewy Pobłockiej, co było swoistym powiązaniem refleksji teoretycznej z praktycznym doświadczeniem sztuki. W tym samym duchu rozpoczął się drugi dzień obrad, kiedy to wcześniejsze wykłady prelegentów z Włoch i Hiszpanii znalazły swoje odzwierciedlenie w sprawowanej mszy św. w rycie mozarabskim. Po Eucharystii rozpoczęły się wykłady, w których kolejno wystąpili: ks. Paweł Podeszwa (UAM), *Od inspiracji do interpretacji: Grafiki artystyczne w bibliofilskim wydaniu Biblii Poznańskiej*; Tomasz Matusewicz (PP), *Krzyż – kulturotwórczy obiekt przestrzeni publicznej* oraz ks. Waldemar Szczerciński (UAM), *Przejawy sekularyzacji kultury żydowskiej w Izraelu*.

Bez wątpienia wydarzeniem była obecność prof. Piotra Jaroszyńskiego (KUL), który wygłosił wykład *Metafizyka i liturgia* oraz – po interesującym przedłożeniu ks. prof. Mirosława Mroza (UMK), *Cnoty rozumu w obronie kultury i wiary: wokół myśli św. Tomasza z Akwinu* – wystąpienie Jerzego Zelnika, który w bezprecedensowy sposób zaprezentował *Wielką Improwizację* oraz dokonał analizy kondycji współczesnej sztuki widzianej przez pryzmat wiary. Dopełnieniem całości był panel dyskusyjny prowadzony przez redaktor TVP Bydgoszcz Katarzynę Marcysiak. Uczestnicy konferencji mogli kierować pytania do Katarzyny Jaworskiej (filmowiec, Centrum Sztuki Współczesnej w Toruniu) oraz wspomnianych już Piotra Jaroszyńskiego i Jerzego Zelnika.

Zaprezentowane podczas konferencji referaty miały nie tylko duże walory poznawcze, ale i zachęcały do licznych dyskusji oraz rekonfiguracji pewnych kwestii w obszarze wiary i kultury. Warto byłoby choć część z nich opublikować drukiem, przez co mogłyby oddziaływać na szerokie grono odbiorców. Prelegenci jednoznacznie wskazali, że współczesne zmiany kulturowe dotyczą zwłaszcza fundamentalnych przeobrażeń w zakresie wartości, wierzeń i instytucji, na których opiera się cała struktura życia społecznego. Kulturę łacińską – wyrastającą z Akropolu

(filozofia grecka), Kwirynału (prawo rzymskie) i Golgoty (chrześcijaństwo) – wyrywa się z korzeniami z fundamentów tradycji i odbudowuje jako nową organizację, tak sztuczną i mechaniczną jak nowoczesna fabryka (dekonstrukcja wielkich narracji – fr. *fin des grands récits*). Skoro jednak kultura ma w dalszym ciągu wyznaczać sposób bytowania człowieka, to nie można bagatelizować jego otwartości na Boga, która wyraża się w akcie wiary. Właśnie zdolność do wierzenia osadzona jest trwale w naturze osoby i stanowi nieodzowny czynnik kultury, a więc wszystkiego, „za pomocą czego człowiek doskonali i rozwija różnorodne dary ducha i ciała” (KDK 53).